

Utjecaj inozemnih izravnih ulaganja na BDP i zaposlenost u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Cinzia Zubin¹, Andrea Vareško²

¹ Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Pula, Mletačka 12, czubin@hbor.hr

² Istarsko veleučilište, Pula, Riva 6, avaresko@iv.hr

Sažetak

Dugi niz godina globalni trendovi inozemnih izravnih ulaganja ukazuju na veliku konkurenciju između zemalja koje žele privući takva ulaganja. U ekonomskoj teoriji inozemna izravna ulaganja imaju utjecaj na gospodarski rast, izvoz, investicije i zaposlenost. Zemlje, pokušavajući privući što veća ulaganja, pokušavaju stvoriti uvjete za poslovanje koje će biti privlačno i poticajno za inozmne ulagače. Međutim, nisu sve zemlje podjednako uspješne. Neke zemlje nisu dovoljno brzo reagirale i napravile potrebne reforme kako bi privukle potencijalne investitore. U ovom radu pomoću linearne regresije, Cenzus X13 metodom, logaritmiranjem te vektorskom autokorelacijom dokazalo se da FDI nema utjecaja na BDP i zaposlenost u Republici Hrvatskoj nakon gospodarske krize odnosno od 2010. godine do 2020. Cilj ovog rada bilo je istražiti povezanost između varijabli FDI, BDP i zaposlenosti na primjeru Republike Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2020. godine..

Ključne riječi

BDP, FDI, korelacija, regresija, zaposlenost

Abstract

For many years, global trends in foreign direct investment have indicated strong competition between countries seeking to attract such investment. In economic theory, foreign direct investment has an impact on economic growth, exports, investment and employment. Countries trying to attract as much investment as possible are trying to create business conditions that will be attractive and stimulating for foreign investors. However, not all countries are equally successful, some countries have not reacted quickly enough and made the necessary reforms to attract potential investors. In this paper, using linear regression, Census X13 method, using logarithms and vector autocorrelation, it was proved that FDI has no impact on GDP and employment, after the economic crisis from 2010 to 2020 in the Republic of Croatia. The aim of this paper was to investigate the relationship between the variables FDI, GDP and employment on the example of the Republic of Croatia in the period from 2010. until 2020.

Keywords

FDI, GDP, employment, regression, correlation

Uvod

Inozemne investicije su u neposrednoj vezi s proizvodnom, prometnom i financijskom sferom društvene reprodukcije. One su nužnost suvremenog gospodarskog života, gospodarske suradnje i gospodarskog napretka, bitan faktor proizvodnje, razmjene i politike.

Inozemna izravna ulaganja (FDI) bila su glavni pokretač razvoja najnaprednijih nekadašnjih tranzicijskih zemalja kao što su Češka, Mađarska i Slovačka, današnjih članica Europske unije, koje su privukle najviše FDI po stanovniku u razdoblju od 1990. pa do početka globalne financijske krize, ali i nakon krize. U tom razdoblju zemlje srednje i istočne Europe ostvarile su iznimno snažne stope rasta BDP-a, što je tu regiju učinilo jednom od najbrže rastućih u svijetu. Hrvatska je u tome razdoblju također privukla značajne FDI koji su utjecali na rast BDP-a. Prvi priljevi FDI u Hrvatsku bili su potaknuti valom privatizacija državnih tvrtki, potkraj prošlog stoljeća. Hrvatska nakon krize i ulaska u EU ne doživljava investicijski procvat te nema značajnog rasta FDI. Ovim radom želimo dokazati da FDI nema utjecaja na BDP i zaposlenost u razdoblju nakon krize te da struktura ulaganja ne potiče zaposlenost i BDP.

1. Pregled radova

Mnoge istražene studije analiziraju utjecaja FDI na gospodarski rast. Neke makroekonomske studije pokazuju pozitivnu vezu između FDI i gospodarskog rasta, kao npr. studija Alfaro, Areendam, Kalemli-Ozcan, Sayek (2000) dok neke pokazuju da priljev FDI ne potiče gospodarski rast, kao npr. studija Aitken-Harrison (1999). Bouchoucha i Ali (2019) koristeći vremenske serije za period od 1980. do 2015. godine te ARDL pristup u proučavanju dugoročnih i kratkoročnih odnosa između FDI i gospodarskog rasta istražuju utjecaj FDI na gospodarski rast u Tunisu. Rezultati pokazuju da FDI ima pozitivan utjecaj na gospodarski rast na tunišku ekonomiju kratkoročno, ali ne i na duži rok.

Hsiao i Hsiao (2006) koristeći vremenske serije i panel-podatke za period od 1986. do 2004. godine istražuju Grangerovu uzročnost odnosa između BDP-a, izvoza i izravnih inozemnih ulaganja između Kine, Koreje, Tajvana, Hong Konga, Singapura, Malezije, Filipina i Tajlanda. Rezultati pokazuju da FDI ima jednosmjerni utjecaj na BDP, direktno i indirektno kroz izvoz, a također postoji dvosmjerna uzročnost između izvoza i BDP-a za grupu.

Dritsaki i Stiakakis (2014) su proučavali vezu između inozemnih ulaganja, izvoza i gospodarskog rasta u Republici Hrvatskoj koristeći ECM-ARDL model u promatranom razdoblju od 1994. do 2012. godine. Došli su do zaključka da postoji dvosmjerna dugoročna i kratkoročna uzročnost između izvoza i rasta.

Lovrinčević, Marić i Mikulić (2005.) analiziraju učinke bruto priljeva inozemnog kapitala na domaće investicije, nacionalnu štednju i saldo bilance plaćanja. Primijenjena je metoda analize panel-podataka (11 tranzicijskih zemalja srednje i istočne Europe tijekom 1990-ih i na početku ovoga stoljeća), s uporabom fiksnih efekata. Autori su došli do zaključka da priljev inozemnog kapitala u tranzicijske zemlje potiče domaće investicije. Najjaču i statistički najznačajniju vezu imala je kategorija priljeva inozemnog kapitala - ostale inozemne investicije, odnosno inozemni krediti. FDI se pokazao indikativnim u objašnjavanju kretanja domaće investicijske aktivnosti tranzicijskih zemalja, no slabijeg intenziteta i s manje signifikantnosti. Priljev portfolio investicija nema utjecaja na domaće investicije. Rezultati upućuju na to da bi ograničavanje inozemnog zaduživanja utjecalo na smanjenje domaćih investicija, ali ne i na povećanje nacionalne štednje. Nacionalna štednja i inozemna štednja nisu supstituti. Najveći negativni utjecaj na povećanje deficita bilance plaćanja ima kategorija ostalih inozemnih investicija, a tek potom slijede FDI i portfolio investicije.

2. Inozemna izravna ulaganja – pojam, oblici i ciljevi

2.1. Pojam inozemnih izravnih ulaganja

Kapital za investicije može biti privatnog ili javnog porijekla, ovisno o tome plasiraju li ga privatni subjekti ili država. Međunarodni tok kapitala nastaje kad rezident neke zemlje uloži svoja sredstva u drugu zemlju. Oblici međunarodnog kapitala mogu se podijeliti na sljedeće: ekonomske pomoći, krediti odnosno zajmovi te ulaganja (Zubin, 2008). Budući je prinos ovisan o ostvarenom uspjehu poslovanja u koje je uloženo, izravna ulaganja predstavljaju oblik investiranja s najvećim stupnjem rizika za ulagača.

Inozemna izravna ulaganja (FDI) predstavljaju sve vrste ulaganja stranih fizičkih i pravnih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje. Prema definiciji Međunarodnog monetarnog fonda, FDI je ulaganje koje se događa kada inozemni ulagač posjeduje 10% ili više vlasničkog udjela gospodarskog subjekta u nekoj zemlji (Grgić i sur., 2012:88)

2.2. Oblici inozemnih izravnih ulaganja

Kod izravnih ulaganja u strane kompanije i zemlje investitori ulažu dugoročno što uključuje veći stupanj rizika, jer očekuju da će i zarada iz investicije biti veća od troškova koje za sobom povlači veći rizik. FDI podrazumijevaju veće iznose kapitala od neizravnih ulaganja. Većim stupnjem obvezivanja i dugoročnijim investicijskim horizontom, ove vrste ulaganja često donose veće koristi zemljama domaćinima od neizravnih ulaganja (Bilas i Franc, 2016). Prema tome, to su vrste ulaganja koje zemlje domaćini najviše priželjkuju.

Inozemna izravna ulaganja mogu imati razne oblike:

- *manjinske udjele u poduzećima zemlje domaćina*, na primjer, kroz neposrednu kupovinu dionica na lokalnoj burzi. Ova se vrsta ulaganja često naziva portfeljnim ulaganjima.
- *licenčni ugovori s poduzećima zemlje domaćina*. Multinacionalna kompanija (MNC) može prenijeti svoja prava na korištenje specifične tehnologije na neko lokalno poduzeće, koje je onda odgovorno za proizvodnju i marketing na lokalnom tržištu.

- *zajednička ulaganja*, su poduzeća koja se zajednički osnivaju i u zajedničkom su vlasništvu inozemnih ulagača i lokalnih partnera.

- *većinski udjeli u poduzećima zemlje domaćina*, putem stjecanja dionica, privatizacije, zamjene duga udjelom/glavnicom ili drugih tehnika.

- *podružnica u isključivom vlasništvu u državi domaćinu*. Ova opcija predstavlja veći rizik i zahtijeva veći angažman multinacionalne kompanije te je obično rezervirana za lokalna tržišta koja se percipiraju kao tržišta s velikim profitnim potencijalom i stabilnošću (Zubin, 2011).

Najveći udio svjetskih FDI privlače tržišta najvećih industrijaliziranih zemalja zbog stabilnosti koje pružaju. Glavne industrije koje su bile primatelji FDI devedesetih godina prošlog stoljeća su proizvodnja i distribucija energije, proizvodnja i distribucija hrane i pića te financijski sektor i sektor visoke tehnologije.

Ovisno o motivima investitora, razlikujemo dva oblika FDI:

- *horizontalna* – to su izravna ulaganja u isti sektor u inozemstvu u kojemu multinacionalna kompanija posluje i na domaćem tržištu

- *vertikalna* – mogu biti ulaganja u industrije koje osiguravaju inpute za domaću proizvodnju te ulaganja u industriju koja upotrebljava output kompanije, primjerice u prodaju i distribuciju. Radi se o investiranju u inozemstvo u svrhu kupnje ili osnivanja poduzeća koje će proizvoditi dio nekog složenog proizvoda.

Horizontalne investicije se poduzimaju radi širenja tržišta kada su troškovi trgovine visoki, dok se vertikalne investicije poduzimaju radi smanjenja troškova proizvodnje kada su troškovi trgovine niski (Buterin i Blečić, 2013).

2.3. Ciljevi inozemnih izravnih ulaganja

Ciljevi FDI mogu biti različiti:

- širenje tržišta (market-seeking) jedan od najvažnijih ciljeva za razvoj i opstanak velikih multinacionalnih kompanija. Direktni pristup na najvećim i najrazvijenijim svjetskim tržištima. U svim zemljama lokalna poduzeća imaju određene prednosti,

kao što je bolje poznavanje potrošača, poslovnih običaja, pravnih propisa itd. Multinacionalne kompanije te nedostatke mogu nadoknaditi upravljačkim znanjima, superiornom tehnologijom te kvalitetom proizvoda koje prodaju, dok je u razvijenim zemljama to mnogo teže pa je direktna prisutnost jedini način za uspješnu konkurentsku utakmicu u osvajanju određenog tržišta. Ova ulaganja su česta jer npr. mnoge usluge, kao što su bankarstvo i telekomunikacije, moguće je isporučiti jedino putem izravnog ulaganja na inozemna tržišta. Ovo je jedna od vrsta ulaganja koja se u Hrvatskoj najviše pokazala kroz ulaganja u bankarski sektor i turizam.

- povećanje efikasnosti (efficiency-seeking) često se opisuje kao offshoring ili ulaganje u strana tržišta ne bi li se iskoristili niži strukturni troškovi. Ova ulaganja imaju za cilj smanjenje troškova proizvodnje. Ovu vrstu ulaganja najviše koriste multinacionalne kompanije, koje organiziraju proizvodnju pojedinih dijelova na različitim lokacijama radi optimizacije troškova kao npr. automobilska industrija

- pristup resursima (resource-seeking) investicija je usmjerena na vađenje ili preradu prirodnih resursa, poput nafte, zemnog plina ili drva.

- uvećanje imovine (asset-seeking) ulaganje kod kojeg se može raditi i o materijalnoj i o nematerijalnoj imovini. Najvećim se dijelom ostvaruje putem spajanja i preuzimanja određenih društava.

- strateški motivirana ulaganja, kojima je svrha ostvarenje strateških ciljeva i prednosti. Zbog cilja kao što je stjecanja novih, specifičnih znanja, često su dio prakse multinacionalnih kompanija (Buterin i Blečić, 2013).

Među ovim ciljevima nema stroge podjele, već se oni isprepliću prilikom donošenja odluke o investiranju te prilikom oplođivanja investiranih sredstava.

Također postoje i strateški ciljevi investiranja, koje definiraju vlade nekih zemalja.

3. Empirijsko istraživanje

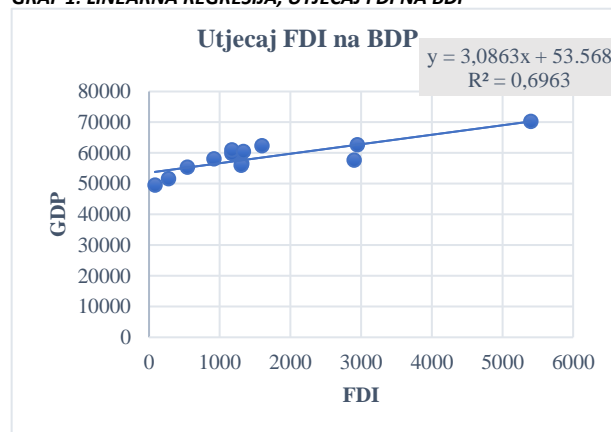
U empirijskom istraživanju korišteni su dostupni kvartalni podaci od 2010. do 2020. godine za FDI, BDP i zaposlenost u Republici Hrvatskoj. Podaci su preuzeti sa stranica Eurostata, Hrvatske narodne banke (HNB) i sa Državnog zavoda za statistiku (DZS).

Testiranje utjecaja svake pojedine nezavisne varijable na zavisnu varijablu provedeno je pomoću

regresijske analize na osnovu koje su grafički prikazani regresijski pravci. Uz prikaz regresijskog pravca i odabranog intervala pouzdanosti prikazana je pripadajuća regresijska jednadžba te vrijednosti koeficijenta linearne korelacije (r) i koeficijenta determinacije (r^2 ili R^2). Koeficijent korelacije prikazuje korelaciju zavisne (regresand) varijable sa svakom od nezavisnih (regresorskih) varijabli, a koeficijent determinacije je proporcija protumačenih odstupanja u ukupnoj sumi kvadrata. Koeficijent determinacije poprima vrijednosti od 0 do 1, a promatrani je model reprezentativniji što je bliži 1. Pripadajuća p -vrijednost označava statističku (ne)značajnost varijabli. Statističko testiranje provedeno je na razini značajnosti od 95% ($\alpha=0,05$).

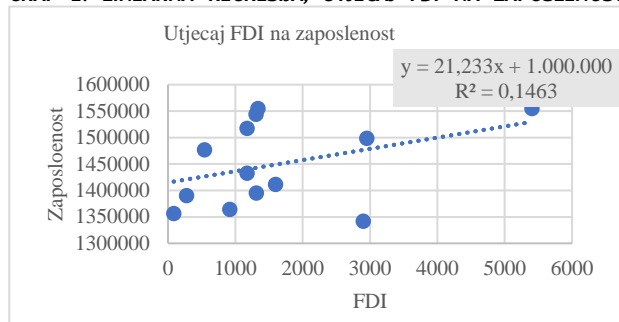
Linearnom regresijom smo dobili da je koeficijent linearne korelacije 0,83446 dok je koeficijent determinacije FDI na BDP iznosi 0,6963, što znači da ima relativno značajan utjecaj. Što je dobivena vrijednost bliže 1 to je jači utjecaj odnosno veza (vidi grafikon 1).

GRAF 1: LINEARNA REGRESIJA, UTJECAJ FDI NA BDP

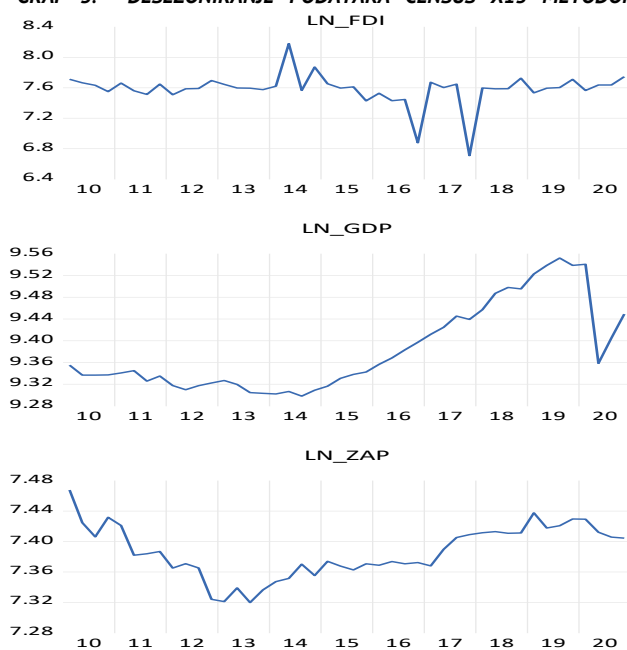

Izvor: izrada autora

Koeficijent determinacije FDI na zaposlenost iznosi 0,1463 dok koeficijent linearne korelacije iznosi 0,38252 što pokazuje da nema veze između tih dviju varijabli (graf 2).

GRAF 2: LINEARNA REGRESIJA, UTJECAJ FDI NA ZAPOSLENOST

Izvor: izrada autora

GRAF 3: DESEZONIRANJE PODATAKA CENSUS X13 METODOM

Izvor: izrada autora

Iz grafikona 3. se vidi da je varijabla FDI gotovo konstantna i ne mijenja se previše (testovi jediničnog korijena su također potvrdili stacionarnost serije – $I(0)$). Varijable GDP i Zaposlenost se mijenjaju, čak i određenom sličnom dinamikom, što je i za očekivati jer su to varijable koje pokazuju ista makroekonomska kretanja. Vidimo da se grafički ne vidi neka povezanost kretanja FDI i GDP/zaposlenosti. Pošto su serije različitog reda integriranosti, nije se mogla izraditi valjana kointegracija, stoga je izrađena korelacijska matrica.

TABLICA 1: KORELACIJSKA MATRICA

	LN_FDI	LN_GDP	LN_ZAP
N_FDI	1.00	-0.12	-0.05
LN_GDP	-0.12	1.00	0.63
LN_ZAP	-0.05	0.63	1.00

Izvor: izrada autora (Eviews)

Korelacijska matrica pokazuje da gotovo nema korelacije FDI prema GDP (-0.12) te Zaposlenosti (-0.05). Ista je negativna što sugerira inverzan odnos varijabli, te nepostojanje korelacije između tih varijabli. Uzimajući grafički prikaz i korelacijsku matricu, između FDI te GDP/Zaposlenosti nema jake veze koje bi se dala promatrati i koja bi dala valjane rezultate o povezanosti i međusobnoj uzročnosti tih pokazatelja.

Vektorska autoregresija tj. VAR će se koristiti jer se želi procijeniti kratkoročne i dugoročne implikacije. Pri izboru reda VAR-a potrebno je rukovoditi se određenim kriterijima budući da o izboru reda VAR-a ovisi ponašanje funkcija odgovor na impuls isto kao i dekompozicija varijance prognostičkih grešaka. Za testiranje VAR-a su uobičajeni slijedeći testovi: final prediction error criterion (FPE), Akaike (AIC), Hannan i Quinn (HQ), Schwarz (SC), LogL i LR test (Tomić i Bukovac, 2018). U daljnjem slijedu rada biti će na primjeru modela prikazan odabir reda VAR-a.

TABLICA 2: ODABIR VREMENSKIH POMAKA

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	191.7222	NA*	1.26e-08*	-9.678063*	-9.550096*	-9.632150*
1	193.3033	2.837819	1.84e-08	-9.297605	-8.785740	-9.113952
2	197.9390	7.607340	2.33e-08	-9.073796	-8.178032	-8.752403
3	206.1480	12.20818	2.48e-08	-9.033229	-7.753566	-8.574097
4	213.2594	9.481967	2.86e-08	-8.936381	-7.272820	-8.339510

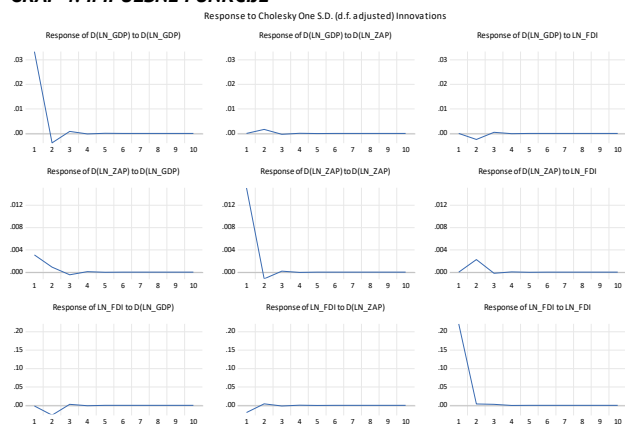
Izvor: izrada autora (Eviews)

Testom se pokazalo da ima 0 lagova, što je odmah restriktivno za modeliranje. Nakon što je napravljen stacionarni VAR(1) rezultati su sljedeći: IRF (impulse response functions) pokazuje da FDI nema utjecaja na GDP/zaposlenost, a VD (variance decomposition) pokazuje isto tj. da GDP sam objašnjava 99% svoje varijance (Zaposlenost objašnjava 93% svoje varijance)

te da FDI u tim dvjema varijablama gotovo nema nikakvog utjecaja u objašnjavaanju varijance (0,54, odnosno 2,11). Pokazuje se da postoji veliki problem s testom normalnosti reziduala pa i u toj sferi model ne uspijeva dokazati vezu.

Impulsne funkcije prikazuju za koliko razdoblja se varijable vraćaju u početnu ravnotežu. Možemo zaključiti kako impulsne funkcije nisu značajne za naš model.

GRAF 4: IMPULSNE FUNKCIJE

Izvor: Izrada autora (Eviews)

TABLICA 3: DEKOMPOZICIJA VARIJANCE

Variance Decomposition of D(LN_GDP):				
Period	S.E.	D(LN_GDP)	D(LN_ZAP)	LN_FDI
1	0.033306	100.0000	0.000000	0.000000
2	0.033652	99.23097	0.239706	0.529325
3	0.033668	99.19999	0.251136	0.548870
4	0.033669	99.19844	0.251688	0.549870
5	0.033669	99.19837	0.251714	0.549916
6	0.033669	99.19837	0.251715	0.549918
7	0.033669	99.19837	0.251715	0.549918
8	0.033669	99.19837	0.251715	0.549918
9	0.033669	99.19837	0.251715	0.549918
10	0.033669	99.19837	0.251715	0.549918

Variance Decomposition of D(LN_ZAP):				
Period	S.E.	D(LN_GDP)	D(LN_ZAP)	LN_FDI
1	0.015419	4.019366	95.98063	0.000000
2	0.015658	4.231781	93.66586	2.102357
3	0.015667	4.312894	93.57169	2.115417

4	0.015667	4.315914	93.56745	2.116637
5	0.015667	4.316067	93.56725	2.116686
6	0.015667	4.316074	93.56724	2.116688
7	0.015667	4.316074	93.56724	2.116688
8	0.015667	4.316074	93.56724	2.116688
9	0.015667	4.316074	93.56724	2.116688
10	0.015667	4.316074	93.56724	2.116688

Variance Decomposition of LN_FDI:

Period	S.E.	D(LN_GDP)	D(LN_ZAP)	LN_FDI
1	0.221874	0.004854	0.771947	99.22320
2	0.223506	1.397280	0.795661	97.80706
3	0.223548	1.414098	0.800720	97.78518
4	0.223550	1.415297	0.800915	97.78379
5	0.223550	1.415348	0.800925	97.78373
6	0.223550	1.415351	0.800925	97.78372
7	0.223550	1.415351	0.800925	97.78372
8	0.223550	1.415351	0.800925	97.78372
9	0.223550	1.415351	0.800925	97.78372
10	0.223550	1.415351	0.800925	97.78372

Cholesky Ordering: D(LN_GDP) D(LN_ZAP)
LN_FDI

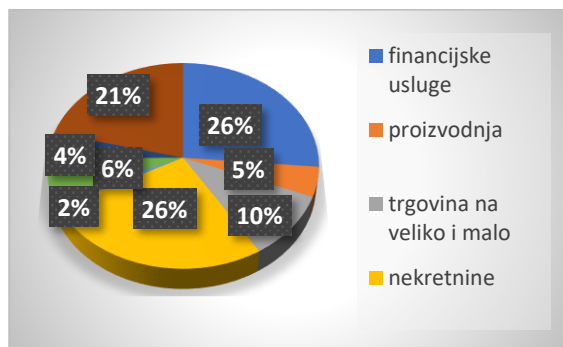
Izvor: Izrada autora (Eviews)

Analiza varijabli FDI, GDP i Zaposlenost kroz grafički pregled varijabli, testom jediničnih korijena, vektorska autoregresija s različitim redom integriranosti i stacionarnim VAR upućuje da FDI nije imao u proteklom razdoblju od 2010. do 2020. utjecaj na BDP, a time niti na zaposlenost.

Analiza FDI u Hrvatskoj pokazuje da nema jake empirijske veze sa pokazateljima. Razlog treba tražiti u strukturi FDI tj. nema dovoljno ulaganja u proizvodne. Prevladavaju ulaganja u djelatnosti financijskog posredovanja i trgovinu te poslovanje nekretninama i vlasničko ulaganje u nekretnine (graf. 5.). Samim time izostaje efekt za BDP, a upravo zbog takve distribucije ulaganja nema utjecaja niti na zaposlenost.

Izostanak efekta je zbog same strukture ulaganja, greenfield ulaganja nisu značajna u Hrvatskoj u promatranom razdoblju od 2010. do 2020. godine, vidi graf 5. Djelatnosti u koje se ulagalo u promatranom razdoblju su uslužne djelatnosti, najznačajnije ulaganje je u financijske usluge. Većinom se to odnosi na ulaganja u mirovinske fondove i osiguranje. U 2015. godini jedini značajniji iznos ulaganja u proizvodnju je ulaganje u preuzimanje TDR (Tvornice duhana Rovinj), iznos je 518,3 milijuna eura, a što isto nije greenfield ulaganje.

GRAF 5: FDI PO DJELATNOSTIMA OD 2010. DO 2020. GODINE

Izvor: izrada autora prema podacima HNB (www.hnb.hr)

Priljevi FDI 90' tih godina u Hrvatskoj primarno su bili potaknuti velikim valom privatizacije državnih kompanija te manjim dijelom greenfield ulaganjima. Hrvatska je postala zanimljiva inozemnim ulagačima tek potkraj prošloga stoljeća kada su počeli pritjecati veći iznosi FDI. Hrvatska u samim počecima procesa tranzicije nije bila privlačna ulagačima kao potencijalna lokacija za ulaganje zbog malog nacionalnog tržišta sa slabo izgrađenom infrastrukturom. Hrvatsko gospodarstvo pristupa Europskoj Uniji 2013. godine, kada je oporavak od krize još u tijeku te stoga nažalost ne doživljava investicijski procvat kakav se dogodio npr. u Češkoj ili Mađarskoj. Svakako on se prikazuje u razdoblju nakon 2015. godine, odnosno nakon završetka krize. Stope rasta investicija i međunarodne razmjene u razdoblju nakon 2000. godine obilježje su ekspanzivnog ekonomskog ciklusa u to vrijeme, ali i dalje je tržišni udio investicija u Hrvatsku puno manji nego što je to slučaj sa Češkom ili Mađarskom. Ono što je također problem Hrvatske u promatranom razdoblju jest činjenica da ekonomski rast nije kreirao nova radna mjesta, stopa zaposlenosti ostala je niskom, a dolaskom krize izgubljeno je preko 150.000 radnih mjesta (Radošević, 2012). Sve to uzrokuje da se ne može naći željena ekonometrijska veza.

4. Zaključak

Istraživanjem utjecaja FDI na BDP i zaposlenost u Republici Hrvatskoj u promatranom razdoblju od 2010. do 2020. godine uz pomoć empirijskog istraživanja došli smo do zaključka da se ne može uspostaviti korelacijska, a niti uzročno-posljedična veza iz modeliranja. FDI u promatranom razdoblju ima

stabilnu vrijednost (varijabla je stacionarna kroz vrijeme), dok se BDP i zaposlenost mijenjaju sukladno međunarodnim trendovima i domaćim makroekonomskim kretanjima (pad do 2013. kao posljedica globalne krize, zatim rast pa opet pad 2019. godine). U promatranom periodu BDP i zaposlenost realno pokazuju dva stadija kretanja, odnosno pad do 2013. godine i rast nakon iste, dok je FDI stabilan tj. nepromjenjiv kroz godine. Kada se napravi analiza različitih istraživanja može se zaključiti da FDI, zbog svoje strukture, u Hrvatskoj nije imao utjecaja na rast BDP i zaposlenost. Dolazimo do zaključka da su Hrvatskoj potrebne investicije u proizvodno-izvozni sektor i privlačenje proizvodno-izvozno orijentiranih stranih investicija kako bi se generirao gospodarski rast i samim time zaposlenost.

Literatura

- [1] Dritsaki, C., Stiakakais, E., (2014). „Foreign direct investments, exports and economic growth in Croatia: a time series analysis. “Procedia Economics and Finance, 14, p. 181-190.
- [2] Bilas, V., Franc, S., (2006), "Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticanja", EFZG, članak 06-13
- [3] Bouchoucha, N., Ali, W., (2019), "The impact of FDI on economic growth in Tunisia: An estimate by the ARDL approach", MPRA Paper No. 91465, posted 16 Jan 2019 15:26 UTC
- [4] Buterin, D., Blečić, M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku", Zbornik Veleučilišta u Rijeci, Vol. 1 (2013), No. 1, pp. 133-149
- [5] Grgić, M. i sur. (2012), Foreign Direct Investment and Economic Development, Zagreb, Faculty of Economics in Zagreb
- [6] Hsiao, FST, Hsiao, MW (2006), " FDI, exports, and GDP in East and Southeast Asia—Panel data versus time-series causality analyses" Journal of Asian Economics Volume 17, Issue 6, December 2006, Pages 1082-1106
- [7] Lovrinčević, Ž., Buturac, G., Marić, Z. (2004), Foreign capital inflow: Influence on domestic investments and structure of trade, Economic Review, Vol. 55, no. 11-12, p. 897
- [8] Radošević, D. (2012), Political Economy of the Economic Crisis in Croatia, From Crisis to Depression, Baletić Zvonimir and Gordan Družić (eds.), Zagreb: HAZU, p. 33-5
- [9] Tomić, D. i Bukovac, D (2018) What does affect the prices of Croatian exports and imports? 37th International Conference on Organizational Science Development: Organization and uncertainty in the digital age. Portorož, Slovenija, Ožujak 21-23.
- [10] Zubin, C. (2008), Foreign direct investment and their impact on the economy of the Republic of Croatia, master's thesis
- [11] Zubin, C. (2011), Utjecaj inozemnih izravnih ulaganja na gospodarstvo Mađarske, Češke i Slovačke,
- [12] International Monetary Fund (2008), Balance of Payments Manual, 5th edition, p.86 (<http://imf.org/external/pubs/ft/bopman/bopman.pdf>), (accessed 05.02.2022)
- [13] Center for International Private Enterprises, Economic Reform, No. 0402, (<http://www.cipe.org>), (accessed 06.02.2022.)

- [14] EUROSTAT, available at:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>
(14.01.2022)
- [15] UNCTAD database, available at:
<https://unctadstat.unctad.org/wds/reportfolders/reportFolders.aspx>
(14.01.2022.)
- [16] UNCTAD, World Investment Report 2006. - FDI from Developing and Transition Economies, Implications for Development, Overview, United Nations, New York and Geneva, 2006, p. 6; (accessed February 6, 2022)